

Ο ΝΟΥΜΑΣ

ΧΡΟΝΙΑ ΙΔ'.—φύλ. 12 * ΑΘΗΝΑ, ΣΑΒΑΤΟ, 18 ΤΟΥ ΘΕΡΙΣΤΗ 1916 * ΑΡΙΘΜΟΣ 593

ΕΝΑΣ ΛΑΟΣ ΥΨΩΝΕΤΑΙ ΑΜΑ ΔΕΙΞΗ
ΠΩΣ ΔΕ ΦΟΒΑΤΑΙ ΤΗΝ ΑΛΗΘΕΙΑ
ΨΥΧΑΡΗΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΔΗΜΟΣΘ. ΒΟΥΤΥΡΑΣ. Αφημονιά.
ΡΗΓΑΣ ΓΚΟΛΦΗΣ. Κριτικό σημείωμα : Λοσοσταλίδες.
 'Ο Μιστριώτης.
 'Αποσπερίτης.
ΑΛΚΗΣ ΘΡΥΛΟΣ. Ροδάτη (συνέχεια).
Δ. ΚΟΥΚΟΡΙΚΟΣ. Τραγούδια.
ΜΙΧΑΗΛ ΜΗΤΣΑΚΗΣ. Μία επιστολή και ένα ποίημα.
ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ. Δύο γράμματα κ' έν τραγούδι.
ΚΩΣΤΑΣ ΠΑΡΟΡΙΤΗΣ. Τό μεγάλο παιδί (συνέχεια).
ΙΟΥΛΙΑ ΠΕΡΣΑΚΗ. Μαρίνα.
Κ. ΤΡΙΑΝΕΜΗΣ. 'Από τὰ 'Ρουμπλαγίτ' του 'Ομάρ Κα-
 γιαμί.
ΨΥΧΑΡΗΣ. 'Η φωνή του Ρήγα.
Ο,ΤΙ ΘΕΛΕΤΕ.—ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ.

Η ΦΩΝΗ ΤΟΥ ΡΗΓΑ

— «'Η φωνή σου, φίλε, από την 'Αθήνα, ή φωνή σου από μακριά έρχεται ίσια με δώ και τὰ λόγια τὰ γλυκά σου, άγχιπημένε μου, γυρέβουνε να με παρηγορήσουνε, γυρέβουνε να με άναστήσουνε από τον πόνο που βαριά μ' έχει πλακωμένο. Σ' άκούω και μου λές

— «'Αυτες πατέρα, δάσκαλε καλέ μου, πρέπει από μās την παρηγοριά να δεχτής. από μās, τὰ παιδιά σου τέλλα, που και μās, μην τὸ λησμονήσης, μās έδωσες ζωή, καρδιά καινούργια μās έπλασες, μās δημιούργησες καινούργια ψυχή. Κ' έτσι χαρήκαμε της ύπαρξης την άδγή, έτσι εγήκαμε από τὸ χαροντικό τὸ σκοτάδι όπου μās είχανε ρίξει, πριν από τὸ ξαναγέννημα της; 'Ιδέας. "Εδὸα τώρα και σὺ από τὸ τρισκότιδο της θλίψης. "Α λυγίζουμε στη λύπη σου και μεις, α' διακρίζουμε μαζί σου, ώστόσο σου φέρνουμε τὸ φίλ της δνωμοσύνης, τὸ χάδι τὸ στοργικό, τὸ δοξαστικό τὸ χαμόγελο, τὸ παρκαλίσι τὸ θερμό. Σύννα, πατέρα, ζύπνα !»

— «'Οι πληγές της ψυχής άγιάτρεφτε; είναι. Πουθενά της λαθωματιά δέν ξανοίγεις, λαθωματιά σὲ κανένα της σημείο δὲ φαίνεται, σάν άύλη που είναι, κι ώστόσο είναι δλη της μιά και μόνη λαθωματιά. 'Ο σύντροφός μου ὁ μοναδικός, ὁ πιο πιστός μου ὁ φίλος, ή γλώσσα μου και τὸ καμάρι μου, τὸ παιδί μου, πάει

και δὲ θά ξανάρθῃ πιά, εκείος που τρυφερά μ' άγκά-
λιαζε, που με βοηθοῦσε, που την ώρα της άμάχης,
δτι άμάχη κι αν εΐτανε, δὲ μ' έγκατέλειψε ποτέ του,
που την ώρα της χαράς, χαιρότανε μαζί μου. Τὸ χρέος
και ή καλοσύνη. Νά ή ζωή του. Νά και ὁ θάνατός
του. Μόλις είχε ξεσπάσει ὁ πόλεμος και τις εΐκοσι
δυὸ του 'Αθγούστου, στα σύνορα της Βελγικής, σ'
ένα χωριὸ κλασσικό, τὸ Saint-Vincent Rossignol—
ὄνόματα κλασσικά ή 'Ελλάδα πιά σήμερα δέν ξέρει,
δέν μπορεί να βγάλῃ δγαίνουνε σήμερα άφτά στην
άγια τή Δύση—στὸ Saint-Vincent Rossignol, άμέ-
τρητες χιλιάδες, γιουρουντζε ή βαρβαριά. Οι δικοί μας
λίγοι, τὸ πεζικό αντίσταθήκε λιονταρήσια: έσφαζε κ'
έσφαζε δλόγουρά του. 'Αμέ, τί; Νά τους λυπηθῆ τους
Νέμτσους, τους φονιάδες; Τότες εμως εΐτανε πλημμύ-
ρα. Κοντέβανε να θερίσουνε τὸ λιγάρημο τὸ πεζικό.
Στην αντίθετη άκρη του χωριοῦ, κάμποσο μακριά
και σ' ένα μέρος όπου εΐτανε κάπως ασφαλισμένοι, ὁ
λοχαγός του πυροβολικοῦ και ὁ υπολοχαγός, ὁ γιός
μου, καταλάβανε άμέσως τί τρέχει. 'Αποφασίσανε την
ΐδια τή στιγμή, να πάνε ὀμπρός, να δώσουνε θάρρος,
να φέρουνε βοήθεια στους φαντάρους, ὀλική και ήθι-
κή, δείχνοντάς τους τὰ κανόνια που έρχονται. 'Ισως
έτσι ποίος ξέρει; γλυτώσῃ τὸ πεζικό. Μά δεφταρόλεφτο
δέν τους πέρασε από τὸ νου, πὸς θά γλυτώσουνε
άφταί.

Και τόντις. Μόλις φτάσανε και πέφτει τραυματίας
ὁ λοχαγός. Τὸν πιάνει ὁ 'Ερνέστος μου από την άμα-
σκάλη, τὸν πηγαίνει τραχάλα στὸ γιατρό, τὸν άφίνει
στα χέρια του νοσοκόμου, κ' ενώ ένα νέμτσικο έβλι-
σκοτώνει τὸν πληγωμένο την ώρα την ΐδια όπου προ-
σπαθοῦσε να μπῆ στην τέντα μέσα του προσωρινὸ
νοσοκομείου, ὁ 'Ερνέστος βιαστικά γυρίζει πίσω στ.
κανόνι του, να τὸ προφυλάξῃ ὡς την ύστερη τή στιγ-
μή. Τὸ φωνάζουσε:

«Τέλειωτε ή μάχη. "Ελα μαζί μας έδὸ! Ποίος το-
νέ βαστά; Μήπως τάχα τὸν κόφτει για πληθος και γι'
άκίερα; 'Ισια ΐσια γιατί δὲ φοβάται ή Γαλλία τὸν
έχτρό, ΐσια ΐσια για τούτο σίγουρα θά νικήσῃ.

'Ορμῆ ὁ ήρωας μου—ήρωας, επειδὴ τὸ ήξερε πὸς:
τὸν πρότμενε ή άπκαρίτητη θυσία. Στέκεται ἔρθιος
στὸ κανόνι του κοντά, φροντίζει να τὸ κάμη άχρηστε,
μιά μπάλλα του χτυπᾷ την καρωτίδα και πέφτει τὸ
παιδί μου.

Τὸ παιδί μου τὸ λυποῦμαι. Μά δέν κλαίω τὸν τίμο
τὸ θάνατό του. "Επεσε επως έπρεπε να πέσῃ, Γάλλος
μὲ τὸνομά του τὸ 'Ελληνικό».

— «'Εδλογημένε πατέρα! Βέβαια πὸς ὁΧάρος πα-
ρηγοριά δέν έχει. "Εχει εμως ή δόξα, έχει ὁ πατριωτι-

σμός, έχει το Χρῆος. Ἡ πίκρα τοῦ θανάτου, ὅση κι ἂν εἶναι, γλυκίνεται με τέτοια μεγάλα, φιδριίνεται ἡ ψυχὴ. Τί κλαίς τὸ λοιπόν, τί ἀνυστενάζεις, ἀφοῦ ἔπεσε ἥρωας ὁ γιός σου;»

— «Σερβία τρισμάκαρη, Βέλγιο ξικουστό, περίφημο Μαυροβούνι, ἐσῆς συλλογιόθυμοι καὶ κλαίω, γιατί σῆς ζουλέδω. Ἐσεῖς πολεμήσατε καὶ καταστράφηκατε. Ἀπολέμητη καταστράφηκε ἡ Ἑλλάδα. Ἐσεῖς τὰ καταστραμμένα θάναστηθήτε μεγαλύτερα καὶ πιδ δυνατά. Ἡ Ἑλλάδα τσικισμένη, θὰ κότεται χάμω γιὰ πάντα καὶ ἀνάσταση δὲν ἔχει. Δὲν κλαίω, Ρήγα, πού ἔχασα τὸ γιόμου. Κλαίω πού μάννα δὲν ἔχω».

— «Δάσκαλε, δάσκαλε, μὴν τὰ λὲς ἀπὸ καὶ πονῶ. Ἡ Ἑλλάδα αἰώνια εἶναι, περαστικά τὰ κακά της. Πάντα νὰ πιστέθης στὴν Ἑλλάδα».

— «Ποιός εἶναι, ποιός εἶναι κι ἀπὸ ποῦ ἔρχεται κείνος πού παισιμάτωσε νὰ μάθῃ τὸ φόβο σ' ἓνα ἔθνος ἀντρεπωμένο; Θερτῆ μὴ μέρα τῆς τρομάρας, πού ὁ ἴδιος θὰ φοδηθῇ τὸ ἔθνος, ἔσκν τὸ ἔθνος ξυπνήσῃ καὶ καταλάβῃ. Τὸ ἔθνος πού τὸ κατάντησε ἀπτός νὰ πάρῃ ἔχ μόνο τῆς ἀτιμίας τὸ δρόμο, μὰ ἕως ἀκόμη πιδ ἀδιόρθωτα, τὸ δρόμο τῆς ἀκρισίας. Ποιός εἶναι, ποιός εἶναι ἀπτός πού πρόδωσε τὴ Σερβία, πού τόλμησε νὰ προδώσῃ τὸ Ναβαρίνο; Ποιός εἶναι, ποιός εἶναι ὁ Ἀνέλληνας πού παράδωσε στὸ Βούλγαρο τὴν πατρίδα, πού ἔκαμε τὴν Ἑλλάδα πόρνη τοῦ Τσάρου τῆς Βουλγαρίας;»

— «Σώπα, σώπα καὶ μὴ χολοσκάνης μὴ θυμώνης, χρυσὸ μου πατέρα. Ὅταν περνᾷ ἡ μπόρα, δταν κρύβεται, ἔτα σέρνεται ὁ ἄθρωπος κατὰ γῆς, ὁ ποιητῆς με τὸ φτερό του ἀναβαίνει στὸν οὐρανό. Τὴν καρδιά σου σφιξε στὸν πόνο, ρίξε τὴ ματιά σου πρὸς τὰ ρωμαϊκά τὰ χώματά μας. Τὸ ἔργο σου δὲν μπορεῖ νὰ μείνῃ ἀτέλειωτο. Προσμένουμε ἔσα μᾶς ἔταξες, ἔσα μᾶς χρωστᾷς, τὸ μεγάλο σου τὸ Ταξίδι, τὸ μεγαλύτερό σου τὸν Ἀκρίτα. Διψοῦμε γιὰ χαρὲς. Μέσα μας ἀκοίμητο καίει τὸ φῶς τῆς ἀγάπης. Εἶθε ἡ ἀγάπη μας ἀπτὴ νὰ σοῦ χαρίξῃ τὴ γαλήνη πού χρειάζεται ἡ ζωὴ σου, ἡ ἀγάπη μας γιὰ τὴν Ἰδέα».

— «Σ' ἀκούω καὶ τὰ δάκρυα μου καίει τὰ ματόκλαδά μου. Τὰ νιάτα σου με τρικινούνα, ἡ φιλία σου με ταραίζει, τὰ λόγια σου, πού πιστὰ σοῦ τάντιγράφω, με ἀνησυχούνα. Μὰ γιὰ τόνομα, μὴ, μὴ μὴ μοῦ μιλᾷς πιδ γιὰ τὴν Ἰδέα. Ἰδέα δὲν ὑπάρχει. Τὸ πιστεψα μὴ φορὰ πῶς εἶχαμε μὴ Ἰδέα καὶ μεῖς, μὴ Ὀδηγήτρα. Ἰδέα Ἐθνική, μὴν προσμένης σήμερις ἀπὸ τοὺς ἄθλους, ἀπὸ τοὺς Βουλγαροπατημένους».

— «Πιτέρε, με ἀπελπίζεις. Τί δηλαδὴ; Μήπως τάχα εἶμαστε πιδ τελειωμένοι, ἀποσκοτωμένοι; Ἄχ! ἐοῦ τουλάχιστο ζῆς στοὺς τόπους τοῦ Ἡρωῆμοῦ. Ἐσείνα καὶ οἱ πόνοι σου ἔχουν φῶς. Ἐσοῦ γιὰ τὸν πολιτισμὸ πολεμᾷς, γιὰ τὴν ἀθρωπότητα, καλὲ τί λέω; Ἐσεῖς ἐκεῖ ἀπάνω ἀγωνίζεστε γιὰ τὰ ἔθνικὰ τῆς Ἑλλάδας τῆς ἀρχαίας. Φτάνει νὰ βγῆς στὸ

δρόμο κι ἀνταμώνεις παλληκάρια... Ἐσεῖς ζωὸς ἔδω;»

— «Ἐβγα, παιδί μου, στοὺς δρόμους καὶ σὺ! Ἐβγα! Μπορεῖ νὰ πικντήσης καὶ στὴν Ἀθήνα τὸν Ἑλληνα τὸ Μεγάλο. Πρόσεχε ἑμῶς. Νὰ σκύψης ἀμέσως τὸ κεφάλι, νὰ τὸν προσκυνήσης. Νὰ τὸ σκύψης, ἀκούς; Γιατί ὁ Ἑλληνας ἀπτός λέγεται ΑΒΦΤΕΡΗΣ ΒΕΝΙΖΕΛΟΣ.»

ΤΥΧΑΡΗΣ

ΔΥΟ ΓΡΑΜΜΑΤΑ Κ' ἘΝΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙ

Φίλε «Νουμά»,

Σοῦ στέλνω κάποιον χειρόγραφο τοῦ Μητσάκη φυλαγμένο στὰ χαρτιά μου ἀπὸ τὰ 1880 πού μοῦ τὸ πρόσφερον ὁ ἴδιος: «Μία ἐπιστολὴ καὶ ἓν ποίημα». Τὸ χειρόγραφο τοῦτο, ἀπὸ τὰ χαρακτηριστικώτερα τοῦ συγγραφέα τῆς «Φλογέρας» καὶ τῆς «Κυρὰ Κώσταίνας». Ἔταν ὁ λογισμὸς του ἐφεγγε γαλήνη καὶ ἡ καρδιά του στάλαζε τὴν καλοσύνη, εἶναι κ' ἐξαιρετικὰ σημαντικὸ, καθὼς στέκεται μοναχικὸ δείγμα τῆς δεξιότητος τοῦ ποιητῆ καὶ τοῦ Στίχο. Κι ἀκόμα σημαντικότερο, γιατί μᾶς δίνει νὰ στοχαστοῦμε πῶς ἔδλεπε καὶ πῶς ἔκρινεν ὁ Μητσάκης ἓνα του φίλου καὶ θαυμαστῆ καὶ σύντροφο στὴν ἀγάπη τῆς Τέχνης, πῶς ἔγραφε ὁδηγημένος ἀπὸ τὴ Μοῦσα Συμπάθεια.

Καὶ τὸ γράμμα καὶ τὸ τραγοῦδι, καθὼς φανερὰ δείχνεται, τὰ γέννησεν ἡ ἐντύπωση πού τοῦ προξένησε τὸ ἀκουσμα τῆς ὁμιλίας μου στὸ σόλλογο «Παρνασσός». Ἐνα βράδι, στίς 20 τοῦ Μάρτη τοῦ 1890. Διάβασα τότε τρία μου ποιήματα πού φανήκαν ὑστερα στὰ «Μάτια τῆς Ψυχῆς μου», τὸ «Ἀνθος», τὸ «Τραγοῦδι τῶν Βουνῶν» καὶ τοῦ «Τάρους τοῦ Κεραμικοῦ» μαζί με μὴ σὲν περὶ λόγο εἰσαγωγὴ πού τυπώθηκε εἰς ἡμέρας ἐκείνας στὴν «Ἐφημερίδα» τοῦ Κορομηλά με τίτλο «Πῶς ἐννοοῦμεν τὴν Ποίησιν» τὸ πρῶτο σχεδιάσμα τοῦ φιλολογικοῦ μανιφέστου πού προλογίζει στὰ «Μάτια τῆς Ψυχῆς μου».

Ἐάχοντας γιὰ τὸ χειρόγραφο τοῦτο, βρέθηκα μπροστὰ καὶ στὰ πέντε φύλλα τοῦ «Ἀστῆως», (Φλεβάρης τοῦ 1894), τὰ παραγομισμένα ἀπὸ τίς ἐπιφυλλίδες τοῦ Μητσάκη τοῦ ἴδιου, πού ὅσο κι ἂν ἐπιγράφονται: «Ὀλίγα λόγια», δὲν εἶναι παρὰ ποταμὸς καταβασμένος καὶ ξεχειλισμένος καταπάνω μου με τὴν πρόθεση ἀλύπητα νὰ με ξεριζώσῃ. Ἡ ἐναντίο μου αὐτὴ φοδερὴ ἐπιστρατεία ὀργανώθηκε στὴν Κέρκυρα, ἐκεῖ πού εἶχε καταφύγει ὁ ποιητῆς κωνηγημένος ἀπὸ τίς Ἐρινύες τῆς ἀρρώστιας τῆς ἀρρώστιας πού ἔσπασεν ἐκεῖ τρομαχτικὰ καὶ ἀνάγκασε τοὺς θλιμμένους του φίλους νὰ τὸν ἀπομονώσουν καὶ νὰ τὸν περιορίσουν.

Τὸ κριτικὸ αὐτὸ κεραυνοβόλημα, εἴτανε κακὴ πράξη ἀπὸ μέρος τῆς ἐφημερίδας «Ἄστῆ» νὰ τὸ δεχτῆ